

## СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ЕМОЦІЙНОЇ ЛЕКСИКИ В ПОВІСТІ «THE DISPLACED PERSON» ФЛАННЕРІ О'КОННОР

Анелія ПОЛЬЩАК,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ  
(Україна)

polshchakaneliya9@gmail.com

## SEMANTIC GROUPS OF EMOTIONAL VOCABULARY IN THE STORY «THE DISPLACED PERSON» BY FLANNERY O'CONNOR

Aneliya POLSHCHAK,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,  
Kyiv (Ukraine),

ORCID ID: 0009-0007-9363-0843;

RESEARCHER ID: 250926-004192.

**Polshchak Aneliya. Semantic Groups of Emotional Vocabulary in the Story «The Displaced Person» by Flannery O'Connor. The novelty of the study.** The novelty of this research lies in identifying the semantic groups of emotional words that shape the story's psychological depth and moral intensity, as well as in examining how these lexical units interact to construct meaning at the stylistic and conceptual levels. **The aim of the article.** The purpose of the study is to define and systematize the semantic groups of emotional vocabulary in «*The Displaced Person*» by Flannery O'Connor, to determine their functions within the narrative structure, and to elucidate how emotional meanings contribute to the author's portrayal of alienation, guilt, prejudice, and divine justice. **Methodology.** The study employs elements of semantic, contextual, and componential analysis combined with stylistic interpretation and elements of cognitive poetics. **Results and discussion.** The semantic examination of the vocabulary revealed the key emotional domains, which include fear and anxiety, disgust and condemnation, as well as surprise and misunderstanding. These emotional categories are not randomly distributed throughout the narrative but are deeply embedded in the moral and psychological fabric of O'Connor's story. The field of fear and anxiety reflects the characters' confrontation with the unknown and their inability to adapt to social and moral change. Disgust and condemnation emerge from moral judgment and the clash of cultural values that shape human relationships within the text. The group of surprise and misunderstanding, in turn, mirrors the emotional tension arising from the conflict between personal perception and reality. Together, these emotional domains contribute to the overall tone of spiritual unease and ethical complexity characteristic of O'Connor's prose. They also highlight her subtle exploration of human frailty, moral blindness, and the interwoven forces of confusion and prejudice. Thus, the analysis of emotional lexis demonstrates that O'Connor's language functions as a powerful instrument for revealing the depths of human experience. **Conclusions.** The conducted semantic analysis of emotional vocabulary in Flannery O'Connor's «*The Displaced Person*» allows several conclusions to be drawn. Firstly, the identified emotional domains – fear and anxiety, disgust and condemnation, surprise and misunderstanding – constitute a system of interrelated meanings that shape the story's moral and psychological landscape. Secondly, these emotional fields reveal the depth of human conflict, emphasizing the characters' spiritual insecurity, moral confusion, and resistance to change. Furthermore, the study demonstrates that emotional vocabulary in the story not only conveys psychological states but also functions as a tool of ethical commentary. Through the interplay of these emotional groups, O'Connor constructs a multidimensional vision of human frailty and moral blindness. **Perspectives for future research.** Further studies may extend this semantic approach to O'Connor's other stories to explore how emotional vocabulary evolves across her oeuvre, reflecting the broader tendencies of mid-twentieth-century American moral discourse. Comparative analyses with the works of William Faulkner may also shed light on the regional and cultural dimensions of emotional semantics in Southern Gothic fiction.

**Keywords:** *emotional vocabulary, semantic groups, stylistic analysis, emotional connotation, literary discourse, author's worldview, character portrayal, emotive language, Flannery O'Connor.*

**Вступ.** Сучасна лінгвістика активно досліджує мову емоцій як важливий компонент мовної картини світу. Емоційна лексика є провідним засобом відтворення внутрішніх переживань, оцінних установок і ціннісних орієнтирів людини. Особливої уваги заслуговує аналіз семантичних груп лексем, що позначають емоційні стани в художніх творах, оскільки саме вони дозволяють виявити закономірності формування емоційного тону, індивідуального стилю автора та засобів передачі психологічної напруги тексту.

Повість Фланнері О'Коннор «*The Displaced Person*» є багатовимірним літературним твором, у якому конфлікт духовного, соціального та морального планів втілюється через систему емоційних проявів персонажів. Аналіз лексики, що позначає емоції,

у цьому тексті сприяє глибшому розумінню художнього світу письменниці, її релігійно-етичної концепції та мовних механізмів створення емоційного ефекту.

Проблематика емоційної семантики має не лише теоретичну, а й прикладну значущість. Результати дослідження можуть бути використані в галузях стилістики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, а також у практиці навчання англійської мови з елементами емоційно-семантичного аналізу тексту. Отже, вивчення семантичних груп емоційної лексики у творчості Ф. О'Коннор сприяє розв'язанню актуальних наукових завдань, пов'язаних із пізнанням взаємозв'язку мови, емоцій і культури в художньому дискурсі.

Останні наукові розвідки, присвячені емоційній лексиці в художніх текстах, демонструють інтеграцію

кількох методологічних напрямів – семантичного, когнітивного, корпусного та стилістичного. Семантичний підхід дає змогу простежити структуру лексичних одиниць у межах певних емоційних полів<sup>1</sup>. У межах когнітивної лінгвістики досліджується, як мова відображає мисленнєві моделі емоцій через метафори, фрейми й сценарії<sup>2</sup>. Корпусна лінгвістика дозволяє поєднати кількісний аналіз із контекстуальною інтерпретацією, що сприяє виявленню закономірностей уживання емоційних одиниць<sup>3</sup>. Стилiстичні дослідження доводять, що емоційна лексика є не лише засобом відтворення внутрішнього стану персонажів, а й важливим елементом формування авторської експресії<sup>4</sup>.

У літературознавстві, присвяченому творчості Ф. О'Коннор, домінує зацікавлення морально-релігійними та філософськими вимірами її письма<sup>5</sup>. Дослідники акцентують на символічних і теологічних аспектах «південного готичного» контексту<sup>6</sup>, наративній побудові та засобах характеротворення<sup>7</sup>. У той самий час зростає інтерес до корпусного аналізу короткої прози ХХ століття, що доводить потенціал кількісних методів для виявлення емоційних патернів у творчості англomовних письменників<sup>8</sup>. Це відкриває можливість для аналогічних досліджень текстів О'Коннор, які досі не отримали комплексного лінгвістичного опису.

Попри значний обсяг критичних інтерпретацій, низка аспектів залишається недостатньо вивченою. Насамперед, відсутні корпусні дослідження, спрямовані на аналіз повісті «The Displaced Person». Більшість наукових праць або охоплює творчість письменниці загалом, або зосереджується на філософсько-моральних проблемах, не приділяючи уваги системній класифікації емоційної лексики. Далі, бракує студій, що розкривали б взаємозв'язок між лексичним вибором і наративною перспективою, тобто як добір емоційних слів формує сприйняття тем «іншості» та «вигнання». Крім того, кількісно-контекстуальні підходи – частотний аналіз, конкорданс та прагматичне тлумачення – рідко застосовуються до цього твору. Обмеженням залишається й порівняльний аспект, який дозволив би простежити, як подібні семантичні групи функціонують у різних мовних і культурних середовищах.

Запропонована стаття покликана частково заповнити зазначені прогалини. Автор спирається на здобутки когнітивної та корпусної лінгвістики (Biber et al., 1998; Kövecses, 2000), а також на критичні інтерпретації творчості Фленнері О'Коннор (Giannone, 1999), щоб:

1. виокремити й описати провідні семантичні групи емоційної лексики в повісті;

2. здійснити їх кількісний облік і контекстуальний аналіз;

3. простежити взаємодію емоційних одиниць із наративною структурою;

4. виявити роль емоційних маркерів у створенні морально-психологічного виміру твору.

Таким чином, дослідження пропонує методологічно виважену модель аналізу емоційного словника художнього тексту, що може бути застосована й до інших оповідань письменниці.

Метою дослідження є всебічне вивчення семантичних груп емоційної лексики, ужитої у повісті «The Displaced Person» О'Коннор, а також з'ясування їхньої функції у створенні психологічної напруги, формуванні характерів персонажів і розкритті авторського бачення людини.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі основні завдання:

1. Окреслити теоретичні засади аналізу емоційно забарвленої лексики в сучасних лінгвістичних та лінгвостилістичних дослідженнях.

2. Здійснити добір і систематизацію лексичних одиниць, що позначають емоційні стани та переживання героїв.

3. Визначити провідні семантичні групи емоційної лексики, описати їхню частотність і функціональні особливості в тексті.

4. Проаналізувати, як емоційна лексика сприяє розкриттю внутрішнього світу персонажів і поглибленню морально-етичної проблематики твору.

5. Узагальнити результати дослідження та виявити мовностилістичну специфіку емоційного словника О'Коннор у контексті її індивідуального художнього стилю.

У сучасній лінгвістиці проблема емоційно маркованої лексики посідає важливе місце серед студій, що зосереджуються на антропоцентричних параметрах мови. Такі одиниці розглядають як засіб вираження індивідуального світосприйняття, оцінних суджень і внутрішнього стану мовця. Теоретична база цих досліджень формується на перетині лінгвістики, психолінгвістики та лінгвостилістики, що дозволяє розглядати емоційність як комплексну категорію – семантичну, когнітивну й прагматичну.

З погляду загального мовознавства, емоційно забарвлена лексика – це система мовних одиниць, здатних передавати почуття, реакції та суб'єктивні оцінки. Лінгвостилістичний підхід акцентує увагу на функціонуванні таких слів у художньому тексті,

<sup>1</sup> Wierzbicka A. *Emotions Across Languages and Cultures: Diversity and Universals*, Cambridge University Press, 1999 [in English]; Kövecses Z. *Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling*, Cambridge University Press, 2000, 242 p. [in English].

<sup>2</sup> Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*, 2nd ed., University of Chicago Press, 2003, 308 p. [in English]; Evans V. *How Words Mean: Lexical Concepts, Cognitive Models, and Meaning Construction*, Oxford University Press, 2009, 396 p. [in English].

<sup>3</sup> Biber D., Conrad S., Reppen R. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*, Cambridge University Press, 1998 [in English]; Stubbs M. *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*, Blackwell, 2002, 288 p. [in English].

<sup>4</sup> Leech G., Short M. *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*, 2nd ed., Pearson Education, 2007, 404 p. [in English]; Jeffries L., McIntyre D. *Stylistics*, Cambridge University Press, 2010, 266 p. [in English].

<sup>5</sup> Giannone R. *Flannery O'Connor and the Mystery of Love*, Fordham University Press, 1999, 268 p. [in English].

<sup>6</sup> Cash J. *Flannery O'Connor: The Life and Her Works*, University of Tennessee Press, 2002, 376 p. [in English]; Shloss C. *Flannery O'Connor's Dark Comedies: The Limits of Inference*, Louisiana State University Press, 1980 [in English].

<sup>7</sup> Kilcourse G. *Flannery O'Connor's Religious Imagination: A World with Everything Off Balance*, Paulist Press, 2001, 328 p. [in English].

<sup>8</sup> Semino E., Short M. *Corpus Stylistics: Speech, Writing and Thought Presentation in a Corpus of English Writing*, Routledge, 2004 [in English].

зокрема на їхній ролі у створенні настрою, формуванні характерів, відображенні авторської модальності й посиленні естетичного впливу.

Сучасні дослідники спираються на концепції семантичного поля, когнітивної семантики, теорії концептів і прагмалінгвістики. Аналіз передбачає виявлення семантичних груп емоційної лексики, визначення їхньої оцінної полярності, інтенсивності та частоти вживання. Важливим напрямом є також вивчення культурно-специфічних моделей вираження емоцій, адже емоційні концепти віддзеркалюють не лише індивідуальний, а й національно-мовний світогляд.

Таким чином, теоретичні засади дослідження емоційно забарвленої лексики ґрунтуються на міждисциплінарному підході, який поєднує семантичний, когнітивний і стилістичний аналіз. Це забезпечує цілісне бачення функцій емоційних мовних одиниць у художньому дискурсі та сприяє глибшому розумінню їхньої ролі в мовній системі загалом.

**Основна частина.** Аналіз лексики, пов'язаної з емоціями в повісті «Переміщена особа», виявив превалювання таких лексем: страху та тривоги, відрази та осуду, здивування та непорозуміння.

Лексеми страху та тривоги

Одним із провідних емоційних станів у новелі виступає страх – перед незнайомим, перед «іншим», а також перед Божим судом. Ця емоція структурує художній простір оповідання, визначаючи психологічну напругу між героями та підсилюючи тему духовного випробування.

Серед типових слів і словосполучень, що реалізують семантику тривоги, можна назвати: *frightened*, *afraid*, *tremble*, *fear*, *startled*. Вони передають широкий спектр почуттів – від легкого занепокоєння до глибокого екзистенційного жаху.

Так, лексема *frightened*, котра в новелі передає переживання страху персонажами є прикметником, утвореним від дієслова *frighten* із суфіксом *-ed*, що позначає стан страху, викликаний зовнішньою причиною. Вона завжди описує емоцію, яка зовні спровокована ситуацією або подією, а не ініційована самим персонажем. У одному з місць твору: «The old priest kept away as if he had been frightened by his last visit...»<sup>9</sup> – *frightened* входить у пасивну конструкцію *had been frightened*, що підкреслює, що стан священика спричинений минулою подією. Лексема відображає внутрішнє занепокоєння та психологічну напругу, викликану попереднім візитом.

В іншому місці: «They were frightened by the gray slick road before them...»<sup>10</sup> – прикметник теж вжито у пасивній формі *were frightened by*, вказуючи на причину страху. Тут він описує емоційну реакцію дітей на небезпечні обставини, посилюючи напруження й атмосферу тривоги.

Семантично *frightened* передає короткочасний, інтенсивний страх, який може бути як психологічним,

так і фізичним. У першому випадку він пов'язаний із моральним дискомфортом, у другому – із реальними небезпеками навколишнього світу.

Стилістично вживання прикметника в пасивних конструкціях дозволяє авторці показати психологічний стан персонажів непрямо, не описуючи їхніх дій безпосередньо. Додаткові уточнення через обставини (*by his last visit*, *by the gray slick road before them*) вказують на джерело страху, роблячи його семантично більш конкретним.

Функціонально лексема слугує інструментом емоційного портрету, допомагаючи читачеві зрозуміти внутрішнє переживання героїв і співпереживати їм. Вона створює контраст між суб'єктивним станом і зовнішньою ситуацією, що характерно для художнього стилю О'Коннор.

Отже, *frightened* у цих уривках виконує описово-психологічну роль, демонструє реакцію на обставини та створює емоційний фон. Пасивна конструкція й уточнення джерела страху дозволяють авторці показати залежність внутрішнього стану від зовнішніх факторів, а також підкреслюють різні відтінки страху: моральний і фізичний.

Інша важлива лексема для передачі емоцій страху *afraid* у стандартному англійському вжитку означає «наляканий, відчуває страх», але її семантичне поле ширше й включає тривогу, побоювання, обережність. В тесті твору: «He thought himself that she was going soft and was afraid to turn the Pole out for fear he would have a hard time getting another place.»<sup>11</sup> *afraid* не означає фізичний страх, а виражає психологічне вагання та обережність, тобто страх наслідків своїх дій. Лексема набуває модального відтінку: вона показує, що дія (виселення польського біженця) обмежена внутрішнім станом героїні і її очікуваннями щодо майбутніх проблем.

З точки зору граматичного аспекту *afraid* вжито як прикметник із безособовим відмінком (*was afraid to do something*), що традиційно позначає суб'єктивне переживання: страх або занепокоєння перед дією.

Водночас з точки зору прагматичного аспекту використання *afraid* вказує на емоційне позиціонування героя щодо подій: місіс Макінтайр не діє рішуче через страх перед наслідками і соціальними труднощами. Лексема сигналізує читачеві моральну нерішучість і внутрішній конфлікт, а також підкреслює соціальні та психологічні умови оповідання – взаємодію різних культур і людей із різним досвідом.

Варто також взяти до уваги загальний стилістичний і контекстуальний ефект вживання лексеми. *Afraid* використано у поєднанні з «*for fear*», що є еталонною колокацією (*afraid to... for fear that...*), посилюючи пояснювальний характер страху: він обґрунтований потенційними наслідками. Це надає тексту реалістичності психологічного портрету: страх тут не абстрактний, а конкретний і мотивований.

<sup>9</sup> O'Connor F. *The displaced person. In A good man is hard to find, and other stories*, New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1992, P. 314 [in English].

<sup>10</sup> Ibidem, P. 288.

<sup>11</sup> Ibidem, P. 313.

В це ж семантичне поле вписується і лексема tremble в тесті новели (Her stomach trembled as if there had been a slight quake in the heart of the mountain...<sup>12</sup>) Тут лексема tremble використана метафорично для позначення фізіологічної реакції персонажа на емоційне потрясіння. У прямому значенні tremble означає «тремтіти, здригатися». У контексті О'Коннор воно набуває психосоматичного значення, тобто фізичне тіло реагує на емоційний стан: страх, тривогу, невизначеність. Метафора «quake in the heart of the mountain» в цьому контексті підсилює масштаб емоційної реакції – страх тут не лише фізичний, а й символічний, відображає потрясіння в психологічному та моральному плані.

Лексема fear в цьому лексичному полі новели («This is going to put the Fear of the Lord into those shiftless niggers!»<sup>13</sup>, «She kept the peacock only out of a superstitious fear of annoying the Judge in his grave.»<sup>14</sup>, «...afraid to turn the Pole out for fear he would have a hard time getting another place.»<sup>15</sup>) виявляє семантичну варіативність. The Fear of the Lord – біблійна формула, що виражає релігійний трепет і покору перед вищою силою; у висловлюванні місис Шортлі вона набуває іронічного, навіть зневажливого відтінку. А superstitious fear – страх як марновірна емоція, поєднання ірраціональності з побутовою вірою в надприродне. For fear (that)... – конструкція слугує синтаксичним маркером тривожності, властивої героям.

Лексема startled («...and Mr. Guizac had gone off with a startled disappointed face.»<sup>16</sup>) ужита як епітетна характеристика емоційного стану героя – «a startled disappointed face». Семантично лексема позначає миттєвий, несподіваний переляк, реакцію на ситуацію, яку герой не міг передбачити. Це не глибокий страх, а короткочасний шок, емоційний відгук на приниження чи образу.

Через повторювані мотиви непевності, тремтіння, настороженості О'Коннор створює емоційно насичене поле страху, у якому страх стає не просто реакцією, а символом духовної дезорієнтації. Він свідчить про кризу віри й втрату гармонії між людиною та вищою волею. Таким чином, лексеми страху і тривоги у тексті виконують функцію не лише емоційного маркера, а й інструмента морально-релігійного осмислення людського буття.

Інша важлива група – лексеми відрази та осуду. Поруч зі страхом у новелі О'Коннор «The Displaced Person» розгортається емоційне поле відрази та осуду, яке формується як через вибір лексики, так і завдяки системі повторюваних оцінних контрастів. Ця семантична зона відображає замкненість персонажів, їхню моральну глухоту до іншості й водночас демонструє руйнування звичних соціальних зв'язків.

До найуживаніших одиниць, що передають значення відрази, належать hate, irk, irritate (irritating), annoyance, dirty, foolish. Вони творять лексико-семантичне поле негативного сприйняття, у якому «чужий» постає не як просто інший, а як загроза стабільному моральному порядку. Ці слова мають кілька важливих мовних та семантичних характеристик.

Стосовно семантичної специфіки відмітимо такі риси. Hate – висловлює інтенсивний осуд або моральне неприйняття: у прикладі «He hated to see a woman done in by a foreigner» слово підкреслює етичну позицію персонажа: його неприйняття дій іншого як морально несправедливих. Dirty – використовується не лише у буквальному значенні «брудний», але й метафорично для маркування соціальної або культурної відмінності, що викликає огиду. У прикладі «She saw the Polish words, dirty and all-knowing...»<sup>17</sup> мова формує асоціативне поле негативного ставлення до «чужого», змішуючи фізичні та моральні конотації. Foolish – виражає осуд поведінки або мислення, вказуючи на сприйняття когось як нерозумного або непродуманого («Mrs. Shortley looked at the priest and was reminded that these people did not have an advanced religion. There was no telling what all they believed since none of the foolishness had been reformed out of it.» ««He don't look smart,» Mrs. Shortley said, «kind of foolish.»»<sup>18</sup>). Irk, irritate, annoyance – ці лексеми позначають менш інтенсивну форму роздратування, емоційну реакцію на поведінку іншого, яка не відповідає очікуванням або культурним нормам. Trouble – виступає як лексема опосередкованого осуду, підкреслює ускладнення, викликане присутністю «іншого» і порушенням звичного порядку.

З точки зору прагматичного аспекту лексеми відрази та осуду у тексті часто реалізовані в репліках та внутрішніх монологів персонажів, що дозволяє читачеві відчувати їхню моральну та культурну позицію. Наприклад вислів «I hate to see niggers mistreated and run out»<sup>19</sup> передає як етичну, так і емоційну оцінку. Такі слова також створюють контраст з лексикою співчуття чи милосердя, формуючи поляриність моральних та емоційних полів тексту.

Стосовно стилістичної функції даного лексичного поля відрази підкреслимо наступні риси. Лексеми dirty, foolish, irk вживаються як емоційно-оцінні маркери, що формують внутрішнє ставлення героїв до чужого культурного та соціального досвіду. Вживання hate і dirty підкреслює глибину відрази, тоді як irk, irritate, annoyance – тонкіші прояви роздратування, що створює багатотонарну палітру емоційної реакції.

З точки зору морфологічних та синтаксичних особливостей лексем цього поля відмітимо наступне.

<sup>12</sup> Ibidem, P. 258.

<sup>13</sup> Ibidem, P. 263.

<sup>14</sup> Ibidem, P. 295.

<sup>15</sup> Ibidem, P. 313.

<sup>16</sup> Ibidem, P. 268.

<sup>17</sup> Ibidem, P. 280.

<sup>18</sup> Ibidem, P. 266.

<sup>19</sup> Ibidem, P. 277.

Ці лексеми виражені як прикметники (*dirty, foolish*), дієслова (*hate, irk, irritate, annoy*) і іменники (*trouble*), що дозволяє їм виконувати різні функції в реченні: атрибутивну, предикативну, номінативну. Їхня гнучкість у контексті оповідання дозволяє показати внутрішній світ персонажів через дії, оцінки та думки, а не тільки через прямі описові конструкції.

Ці лексеми створюють також коннотативну напругу. Лексеми відриси та осуду у тексті мають потужний морально-культурний компонент: вони не просто описують емоційний стан, а виступають інструментом соціальної та культурної оцінки іншого. Наприклад, негативні оцінки поведінки «чужих» уособлюють страх перед змінами та порушенням звичного порядку.

Отже, у художньому світі О'Коннор лексеми відриси та осуду виконують не лише емоційно-виражальну функцію, а й семантично-моральну, створюючи психологічну характеристику героїв та демонструючи соціокультурні конфлікти. Їхня системна присутність у тексті формує емоційно-оцінний каркас, який контрастує з лексикою співчуття та віри, підкреслюючи моральну полярність оповідання. Окремі прикметники на кшталт *dirty* виконують роль мовних маркерів дегуманізації, адже пов'язують образ «іншого» з фізичною нечистотою, тобто зі сферою тілесного й низького. Таке слововживання підкреслює, як мовна агресія стає засобом соціального та етичного відчуження. Тож лексеми осуду й відриси не лише демонструють емоційну реакцію персонажів, а й відображають глибоку деформацію їхнього духовного світу. Вони позначають процес морального спустошення, який приводить до трагедії – символічної смерті душі, нездатної до співчуття й прощення.

Лексеми здивування та непорозуміння використовуються у тексті новели для того, щоб передати почуття героїв збентеження, невпевненості або культурного шоку у реакції на поведінку «іншого». Типові лексеми цього поля – *astonished, outraged, shocked, surprised*.

Так, наприклад, лексема *Astonished* («...her fierce expression faded into a look of astonishment and her grip on what she had loosened...»<sup>20</sup>) в сфері семантичного значення передає інтенсивне, майже фізично відчутне здивування. Воно ближче до реакції, що шокує або захоплює, ніж до простого *surprised*. У цьому контексті слово описує момент внутрішнього відкриття чи усвідомлення, який раптово змінює поведінку персонажа. Лексема носить високий стилістичний заряд, емоційно насичена, підкреслює драматизм миті. Використання у поєднанні з фізичними дієсловами (*faded, loosened, draw near*) створює ефект емоційної візуалізації, коли стан героїні легко уявити. Стосовно її функціонування в тексті, важливо відзначити, що вона служить для маркування кульмінаційного психологічного моменту: внутрішня зміна емоційного

стану, перехід від паніки чи агресії до захоплення або відкриття нового.

Семантика лексеми *surprised* відображає більш м'який, когнітивний рівень здивування, часто пов'язаний із передбачуваними подіями або логічними висновками («...she had come to a deeper understanding of her existence... She saw plainly that the meaning of the world was a mystery... and she was not surprised to suspect that she had a special part in the plan...»<sup>21</sup>). У наведеному уривку воно виражає усвідомлене, спокійне прийняття факту, а не раптову емоційну реакцію. З а своєї стилістикою ця лексема нейтральніша за *astonished*, його використання додає тексту роздумливого, філософського відтінку. Воно підкреслює усвідомленість та внутрішню рефлексію персонажа. Функціонуючи в тексті ця лексема виконує роль когнітивного маркера: допомагає читачеві зрозуміти, що герой аналізує подію або відкриття, а не переживає емоційний шок.

Семантика іншої лексеми *shocked* («...she was too shocked by her experience to be quite herself... Her mind was not taking hold of all that was happening...»<sup>22</sup>) вказує на сильну емоційну реакцію, яка порушує звичний психологічний стан. Воно передає несподівану травмуючу інформацію або подію. На відміну від *astonished*, тут акцент на фізіологічно-емоційному ефекті, коли персонаж буквально не в змозі діяти звично. Водночас (в контексті стилістичного аспекту) ця лексема підкреслює екстремальність ситуації, його сила підсилюється контекстом (*too shocked... to be quite herself*), що створює ефект емоційного перевантаження. Вона маркує психологічний шок – стан тимчасової неспроможності адекватно реагувати на події.

Лексема *outraged* («...she sat shaking her foot, waiting for an opportunity to drive a wedge into his talk, partly mocking, partly outraged...»<sup>23</sup>) *outraged* передає гнів, обурення, яке пов'язане з відчуттям несправедливості чи морального порушення. На відміну від *shocked*, тут головний акцент не на несподіванці, а на ціннісній реакції. Лексема має інтенсивний емоційний заряд, часто використовується для позначення морального осуду. У тексті поєднання *partly mocking, partly outraged* створює складну емоційну палітру, де обурення поєднується з іронією. В тексті твору *outraged* виконує роль соціально-морального маркера: показує, що герой реагує не лише емоційно, а й оцінює подію з точки зору правил, норм і цінностей.

**Висновки.** Проведене дослідження показало, що емоційна лексика в повісті «The Displaced Person» О'Коннор має багатофункціональний характер: вона не лише розкриває внутрішні стани персонажів, а й формує морально-етичну проблематику твору, поглиблюючи його психологічну напругу. Семантичний аналіз лексики дозволив визначити основні емоційні поля – страху та тривоги, відриси та осуду, здивування

<sup>20</sup> Ibidem, P. 288.

<sup>21</sup> Ibidem, P. 280.

<sup>22</sup> Ibidem, P. 325.

<sup>23</sup> Ibidem, P. 315.

та непорозуміння. Саме вони структурують художній простір тексту й відображають конфлікт між «своїм» і «чужим», що є центральним для творчості письменниці. Водночас створюється багатшарова емоційна палітра, у якій мовні одиниці передають як індивідуальні почуття героїв, так і ширші культурні, соціальні та релігійні смисли.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення емоційної семантики в інших оповіданнях і повістях О'Коннор, а також на зіставний аналіз її художніх стратегій із прозою інших американських та європейських авторів середини ХХ століття. Перспективним видається залучення когнітивно-семантичного та прагмалінгвістичного підходів, що дасть змогу глибше простежити, як мовні механізми вираження емоцій формують етичну та філософську концепцію художнього тексту.

*Польщак Анелія* – кандидат філологічних наук, асистент кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур, Навчально-науковий Інститут Філології, Київський Національний Університет імені Тараса

*Шевченка. Коло наукових інтересів: семантика художнього тексту, сучасна англомова література, стилістика художнього тексту, когнітивна поетика, методика викладання англійської мови. Автор понад 30 наукових і навчально-методичних праць, серед яких статті у фахових виданнях, навчальні матеріали та посібники для студентів закладів вищої освіти.*

*Polishchak Aneliya* – PhD in Philology, Assistant at the Department of Methods of Teaching Ukrainian and Foreign Languages and Literatures, Educational and Scientific Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv. Research interests: semantics of literary texts, contemporary English-language literature, stylistics of fiction, cognitive poetics, methodology of teaching English. Author of more than 30 scientific and educational-methodological works, including articles in scholarly journals, teaching materials, and manuals for university students.

**Received:** 11.11.2025

**Advance Access Published:** December, 2025

© A. Polishchak, 2025